

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**

Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока
Кафедра екологічної психології та соціології
Кафедра соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук

Полоцький державний університет (Республіка Білорусь)
Кафедра технології та методики викладання

Херсонський державний університет
Кафедра загальної та соціальної психології

Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Кафедра психології

ОДИНАДЦЯТИ СІВЕРЯНСЬКІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ

Матеріали міжнародної наукової онлайн конференції

27 листопада 2020 року, м. Чернігів

Чернігів
2021

УДК 159.9 : 316.6

ББК 88

О 42

Наукова редакція:

Дроздов О. Ю., доктор психологічних наук, доцент
Шлімакова І. І., кандидат психологічних наук, доцент

*Рекомендовано до публікації вченою радою
психолого-педагогічного факультету
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (протокол № 5 від 14.12.2020 р.)*

Одинадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання:

Матеріали Міжнародної наукової онлайн конференції (27 листопада 2020 року, м. Чернігів) / За наук. ред. О. Ю. Дроздова, І. І. Шлімакової. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2021. 295 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної наукової онлайн конференції «Одинадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання» (27 листопада 2020 р., м. Чернігів). Висвітлюються актуальні питання сучасної фундаментальної та прикладної психології, соціології, соціальної роботи.

Адресовано науковцям-психологам, соціологам, соціальним працівникам, викладачам закладів вищої освіти, практичним психологам, студентам та аспірантам.

© Автори, 2021

спостерігається перевищення очікувань над взаємними оцінками шлюбних партнерів.

DOI: 10.5281/zenodo.4399648

Сергет І. В.

ПЕРЕЖИВАННЯ ОСОБИСТІСТЮ ОНКОЛОГІЧНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ ЯК КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ

Під час діагностування злоякісного новоутворення у людини виникає реальна смертельна загроза, руйнується звична картина безпечного світу, та її потреба жити у безпечному світі, уявлення про себе та оточуючий світ, яке склалося протягом життя. Людина відчуває втрату контролю над життям в цілому, над своєю хворобою, лікуванням, опиняється у стресовій ситуації. На думку В. Чулкової, ситуація онкологічного захворювання має ознаки, які притаманні кризовим та екстремальним ситуаціям одночасно, де мають місце надпотужні граничні переживання. Характерним для екстремальної ситуації є відчуття надсильного стресу, потужний тиск зовнішніх обставин, такий, що перевищує внутрішні адаптаційні можливості людини, а для кризової ситуації характерним є наявність пролонгованого макростресу, пов'язаного з переломним етапом в розвитку особистості, під час якого втрачається суб'єктивний сенс життя, відновити який можливо лише завдяки докорінній реконструкції особистості (Карпова Э., Чулкова В., 2007). Кризова та екстремальна ситуація, згідно з думкою В. Бочарова і Е. Карпової, визначається виключно внутрішнім психічним станом і може бути не помітною для оточуючих. Загальним для екстремальних і кризових ситуацій є небезпека, що пов'язана з виникненням «психічної травми», на тлі якої є порушення аутопластичної адаптації, внаслідок дисбалансу зовнішнього впливу і психічних можливостей людини (Бочаров В., Карпова Э., Чулкова В., Ялов А., 2010). Однією з особливостей онкологічного захворювання є те, що вже на першому етапі, коли людина чує діагноз – онкологія, то сприймає ситуацію свого захворювання, як екстремальну, а не кризову. Таке сприйняття важкої хвороби

створює можливість для зниження відповідальності людини за своє здоров'я, яке створює можливість для погіршення якості її життя (Holland J., 2000). Онкологічне захворювання, починаючи з факту встановлення діагнозу рак, є важкою психічною травмою (Семиглазова Т., Карицкий А., Чулкова В., Вагайцева М., 2015; Thome S., Bultz B., Baile W., 2005). Потужний стрес для психічного стану хворого, який, в свою чергу, створює «психологічну кризу», є супутником людини, як з першої зустрічі з цією хворобою, так і надалі, під час можливого оперативного втручання і важкого довготривалого лікуванням (Passik S., Grumman K., 1998). Встановлення діагнозу та лікування раку призводить до зміни життєвої позиції особистості. Під впливом кризової ситуації втрачається суб'єктивний сенс життя хворого, який пов'язаний з неможливістю досягнення попередньо запланованих цілей і, таким чином, не дає можливості реалізувати задумані життєві плани, оскільки життя, у зв'язку з важкою хворобою, потребує перегляду значущості цінностей хворого (Reuter K., 2004). Ці зміни трансформують усю мотиваційну сферу людини. Кризовий характер обумовлює особливості психоемоційного стану хворих, що складається з почуття самотності, страху, відчуженості. На думку І. Ялома, розвиток особистої кризи онкологічного хворого під час проживання процесу хвороби, пов'язаний з формування змісту хвороби *«Психологічна криза, що раптово виникає, є втратою суб'єктивного сенсу життя, найважливіших орієнтирів і цінностей, відновлення яких неможливо без докорінної реконструкції особистості»* (Ялом І., 2005). Виходом з психологічної кризи, як зазначає В. Бочаров, є переоцінка життєвих цінностей, життєвого сенсу (Бочаров В., Карпова Э., Чулкова В., Ялов А., 2010).

Роботу психолога з онкологічними пацієнтами умовно поділяють на три фази. На першій фазі, перед хворим постає задача прийняття факту «я – хворий». На другій фазі, після прийняття хвороби, з'являється нова ідентичність людини, яка має бажання лікуватися та контролює своє захворювання і життя настільки, наскільки їй це зрозуміло. Здобується досвід життя при зміні життєвої ситуації. На третій фазі, хворий сприймає ситуацію онкологічного захворювання, як кризу.

Змістом психологічної допомоги є забезпечення емоційної, смислової та екзистенційної підтримки хворого, обумовленої онкологічним захворюванням (Чулкова В., Пестерева Е., 2010).

На нашу думку, такий особистісний прояв, як стан невизначеності, страх перед невідомим чи можливою фатальністю, є характерним не тільки для етапу прийняття пацієнтом наявності у нього онкологічного діагнозу, але саме на цьому етапі важливе його опрацювання, яке в майбутньому може бути головним для вдалої психокорекційної або психотерапевтичної праці, що, в свою чергу, може бути одним з найпотужніших ресурсів на шляху до одужання.

DOI: 10.5281/zenodo.4399651

Скок А. Г.

ДОВІРА ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-БЕЗПЕЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Динамічні зміни в сучасному суспільстві стимулюють пошук ефективних шляхів вирішення та попередження різного роду соціальних конфліктів, що вимагає посиленої уваги до таких категорій, як довіра, толерантність, в основі яких лежить прагнення до взаємодії, комунікації, співробітництва. Для сучасного суспільства проблема довіри стає все більш актуальною через розширення сфери міжособистісної та інституціональної співпраці, безперервного розвитку та вдосконалення соціокультурної та інноваційної інфраструктури, що в свою чергу збільшує рівень непередбачуваності та невизначеності, які створюють умови для виникнення загроз психологічній безпеці.

Вивчення проблеми довіри проводиться дослідниками різних теоретичних напрямків і визначається це поняття теж по-різному. Як зазначає S. Castaldo, основна причина різноманітності визначень полягає в тому, що довірою називають найрізноманітніші феномени. В результаті контент-аналізу найбільш часто цитованих визначень довіри, він виділив п'ять основних (Castaldo S., 2002):

- довіра безпосереднім чином пов'язана з очікуваннями,

З М І С Т

Акименко І. М. Політична культура та електоральна поведінка молоді на сучасному етапі: психологічні аспекти	3
Акусок К. В. Теоретичні основи феномену інклюзивного освітнього простору	6
Андреева І. Н. Эмоциональная креативность как фактор позитивних межличностных отношений	10
Андриевская С. В., Янцевич О. А. Взаимосвязь жизнестойкости и совладающего поведения у специалистов в сфере финансов	14
Анисимова Д. Д. Влияние социально-демографических характеристик ребёнка и родителя на их привязанность	17
Бабатіна С. І. Критерії психологічного здоров'я особистості	21
Білоус О. В. Технології творчого саморозвитку особистості майбутнього педагога	24
Блинова О. Є. Особистісні детермінанти конкурентоздатності випускника університету	27
Бондарчук О. І. Психологічна безпека освітнього середовища в умовах дистанційного навчання: виклики сьогодення	31
Брикса Ю. О. Особенности формирования ценностных ориентаций военнослужащих	34

Буковська О. О. Постравматичний синдром: причини та напрямки психологічної допомоги	39
Васютинський В. О. Почуття провини і толерантність до незгод у суперечливому ефекті неконфронтаційної проблематизації спілкування	43
Вічалковська Н. К., Іванашко О. Є. Кероване навчання як складова педагогічного заняття в інклюзивному класі	47
Волкова О. О. Теоретичний аналіз феномена реабілітаційного потенціалу особистості	50
Галян І. М., Галян О. І. Ціннісно-смілова саморегуляція особистості у психологічному дискурсі	53
Гапоненко Д. І. Популярність і довіра до джерел інформації серед населення Чернігівської області	56
Гассаб О. В. Соціологічний погляд на причини девіантної поведінки	59
Герасіна С. В. Деструктивний вплив тривожності на психоемоційний стан молодших підлітків	63
Граділь Є. О. Психологічне аналізування професійних якостей працівників митної служби	70
Громова Г. М. Особливості зв'язку інтолерантності до невизначеності з симптомами ПТСР у ветеранів з важкими пораненнями	72

Лиля М. В. Розвиток мовної особистості студента в умовах дистанційного навчання	153
Ляховець Л. О. Уявлення студентів-психологів про своє професійне майбутнє	156
Манчуленко Л. В., Гайович Є. А. Пріоритетність сімейної форми виховання дітей-сиріт в умовах сучасних соціальних змін	161
Махній М. М. Психомалюнккові методики у діагностично- корекційній роботі в системі інклюзивної освіти	165
Молочко А. Я., Ляховець Л. О. Бренд як спосіб самопрезентації особистості користувача соціальних мереж	170
Молчанова С. В. Особливості професійного вигорання фахівців ІТ-сфери	175
Москальов М. В. Психологічна готовність молодих педагогів до інноваційної діяльності як чинник їхнього суб'єктивного благополуччя	177
Мунасіпова-Мотяш І. А. Особливості ставлення до власного здоров'я підлітків з різним рівнем вольової організації особистості	182
Мунасіпова-Мотяш І. А., Бобер М. І. Показники екологічної свідомості студентів з різним рівнем суб'єктивного благополуччя	187
Панченко В. О. Психологічна готовність до пологів: проблема діагностики	191

Папуча М. В., Кирилов А. В. Внутрішній світ особистості	195
Позняк Т. М., Петрова К. В. Проблеми соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників в умовах дистанційного навчання	198
Пономаренко С. О., Лісневська А. О. Особистісні характеристики жінок, що потрапляють від сімейного насильства	205
Примак Н. С. Організація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів з інтелектуальними порушеннями як проблема сучасної педагогічної теорії та практики	209
Примак Ю. В. Соціальні уявлення студентської молоді про духовність сучасної особистості	213
Прокопенко О. А. Психологічні аспекти педагогічної діяльності	217
Рязанова К. В., Панченко Т. С. Особистісна зрілість у науковій та буденній свідомості	219
Сасовська О. В. Психологічні аспекти впливу інтернет-адикції на становлення особистості у підлітковому віці	224
Світанько Н. О., Чижма Д. М. Особливості сімейних стосунків у молодого подружжя	226
Сергет І. В. Переживання особистістю онкологічного захворювання як кризової ситуації	229
Скок А. Г. Довіра як чинник соціально-безпечної взаємодії	231

Скрипко С. О., Повечера І. В. Мотиваційний компонент готовності майбутніх вчителів технологій до дистанційного навчання	237
Сыроежко С. И. Взаимосвязь различных видов веры у родителей с характеристиками стиля воспитания детей	240
Титаренко Т. М. Пандемічна повсякденність: ландшафти життєтворення	244
Уруленко О. Б. Актуальність та основні напрямки психологічного вивчення міської ідентичності	248
Фенно В. С. Казкотерапія як метод соціальної адаптації дітей з синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю	251
Фера С. В. Мобінг у колективах закладів вищої освіти	254
Шевченко А. В. Соціальні очікування у вимірах психологічного благополуччя	257
Шкраб К. О. Особливості роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру (з досвіду роботи громадської організації «Центр АВА-терапії»)	259
Шлімакова І. І. Особливості емоційної складової буденної свідомості чернігівців в умовах пандемії коронавірусу	263
Юрченко В. Н., Довжик И. Г. Роль студенческой мастерской в профессиональном становлении личности студентов	267

Ющенко І. М. Почуття гумору як особистісний адаптивний ресурс в умовах пандемії	272
Яхно Ю. С. Формування соціальної компетентності підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку як науково-педагогічна проблема	276
Наші автори	281

Наукове електронне видання

**ОДИНАДЦЯТИ СІВЕРЯНСЬКІ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ**

Матеріали міжнародної наукової онлайн конференції
(27 листопада 2020 року, м. Чернігів)

Наукова редакція

О. Ю. Дроздов, І. І. Шлімакова

Літературна редакція

М. А. Дроздова, Л. О. Ляховець, С. В. Фера,
І. І. Шлімакова, О. Ю. Дроздов

Комп'ютерна верстка та макетування

О. Ю. Дроздов